

18de JAARGANG NR. 23

CODE

De vorige Emmakroniek begon met een tekst in code. Voor puzzelaars geef ik nu de sleutel ter ontcijfering. Lees de tekst achterstevoren; die begint dan met jxd fh. Vertaald: mag ik. Vervang elke letter dus door een andere, via een bepaald recept. Zoek dit recept. In WO II heb ik deze code nooit gebruikt, daar zij te makkelijk kon worden ontcijferd.

HARTENVROUW

Zij heeft een mild karakter. Tegen vrienden of vriendinnen is zij nooit kwetsend. In gezelschap dringt zij zich nooit op de voorgrond; zij geeft alleen haar mening, als je daar om vraagt. Als ik haar op straat tegenkom, geeft zij mij altijd de ruimte. Nooit houdt zij mij dan staande voor een langdurig gesprek. Zij gedraagt zich tegenover mij als een moeder. In gezelschap is zij vaak wat afstandelijk.

RUITENVROUW

Deze is wat hoekiger dan hartenvrouw. Zij kan fel uit de hoek komen en gebruikt daarbij nogal wat informele woorden en uitdrukkingen. Vaak wil zij "iemand wel eens de waarheid zeggen". Daarbij loopt zij rood aan, hetgeen ik wel komisch vind. Zij is behulpzaam, als je bij haar met problemen komt; meestal weet zij dan wel een oplossing. Ik ontmoet haar graag, maar ik ben dan op mijn hoede voor haar vaak onverwachte reacties. Zij laat zich graag door mij kussen.

ANTIMAKASSAR

De Engelse schrijver Louis Carroll schreef o.a. twee wereldberoemde boeken: "Alice's adventures in Wonderland" en "Through the Looking-glass". Deze twee boeken zijn samen in één band uitgegeven onder de titel: "The Annotated Alice" met aantekeningen van de Amerikaanse schrijver Martin Gardner.

In één van de vele verzen in dat boek, ontdekte ik de volgende zinsnede: "...they make a stuff they call: Rowland's Macassar-Oil". Gardner geeft hierbij het volgende commentaar:

"The Oxford English Dictionary describes this oil as 'an unguent for the hair, grandiloquently advertised in the early part of the nineteenth century, and represented by the makers (Rowland and Son) to consist of ingredients obtained from Macassar". Hij vervolgt met: "The term 'antimacassar' for the piece of cloth put on the backs of chairs and sofas to prevent soiling of the fabric by hair oil, had its origin in the popularity of this oil."

Makassar-olie was een bestanddeel van Van Dalen's Leniment, een geparfumeerd product, dat thans onder die naam niet meer verkrijgbaar is. In Makassar op ZW-Celebes (thans Makasar op ZW-Sulawesj) haalde de V.O.C. indertijd kruiden en specerijen.

ENGELS SPREKEN? Een fluitje van een cent!

Ik hou(d) van jou = I hold of you.
Ik ga maar naar huis = I go but to house.
Laat maar zitten = Let but sit.
Hoe gaat het ermee? = How goes it therewith?
Hoe maak je het? = How make you it?

HARLEY DAVIDSON

In de jaren '58-'59 was ik Harley-rijder. De motor was een occasion; de voorontsteking deed het nog goed. Het stuur en het zadel waren heel breed; de duopassagier kon goed zitten. Zijbeugels waren toen nog niet gebruikelijk. Ik droeg een valhelm, die toen nog niet verplicht was. Na een paar rijlessen kon je toen al bij de gemeente een zgn. oefenvergunning krijgen. Je mocht daarmee alleen in een paar straten van Leiden rijden. (Ik reed echter veel verder) De verkeersregels voor motorrijders waren toen strenger dan nu. Op de snelweg moest je een afstand van minimaal 40 m. bewaren. Veilig rijden op de snelweg deed je, door in het midden van de rechter rijbaan te rijden; inhalende auto's kon je dan nog enigszins ontwijken. Inhalen en ingehaald worden was gevaarlijk in verband met wegvallende of juist optredende zijwind. Mijn motor had een groot vermogen (per kg gewicht) en ik kon er dus lekker mee scheuren. Bij stoplichten moest je gaan stoppen achter je voorganger, dus "in volgorde van aankomst". (dat doet nu haast geen enkele motorrijder) Op parkeerplaatsen mocht je een heel parkeervak in beslag nemen. Op de stoep parkeren was verboden, tegen de stoepwand aan was toegestaan, maar natuurlijk deed niemand dat. Op de Witte Singel ben ik bij nat wegdek onderuit gegaan over een putdeksel; ik moest een nieuwe helm kopen. De motor was niet beschadigd. De motor was vrij zwaar; ik kreeg er nog een goede prijs voor. Mijn rijbewijs A is nog steeds geldig, maar ik heb dat nu niet meer nodig. Ik kan er alleen nog maar mee pronken.

ONOMKEERBARE VOLGORDE VAN WOORDPAREN

Beschouw de uitdrukkingen: 'kat-en-muis-spel' en 'met vlag en wimpel'. De volgorde kat-muis resp. vlag-wimpel is hierin nog wel begrijpelijk. Minder begrijpelijk is echter de vaste volgorde in bijvoorbeeld uitdrukkingen als:

appels en peren
peper- en zoutstel
met mes en vork eten
in kannen en kruiken zijn
kant noch wal raken
potten en pannen
Van Kooten en De Bie

En waarom zeg je eigenlijk nooit: "het is nu in kruiken en kannen". "Dat klinkt niet", zult u misschien zeggen. Maar waarom klinkt dat niet? Over het antwoord op deze vraag heb ik slechts vage ideeën.

MUNTBILJETTEN EN BANKBILJETTEN

De thans verdwenen briefjes van 1 gulden, 2 ½ gulden en 5 gulden waren muntbiljetten. Papiergeld vanaf 10 gulden behoorde tot de bankbiljetten. Vroeger stond daar op: "De Nederlandsche Bank betaalt aan toonder" (waarna het bedrag genoemd werd.) Ze betalen nu niets meer "aan toonder". Kortgeleden stond er op elk biljet nog een getal van 10 cijfers, dat altijd door 9 deelbaar was. Dat is nu nog zo bij ons "oude" briefje van 10, met aan de voorkant een afbeelding van de schilder Frans Hals. De achterkant toont een gestileerde afbeelding van een vijzelkom met stamper. De schilder kon daarin vaste verfstoffen vermalen. In Duitsland heet een schilder dan ook "Mahler". Op het nieuwere briefje van 10 (de ijsvogel) staan ook nog andere namen voor dit vogeltje; deze namen zijn: iesfeugelke - ieskop - iesklepper - iespauwtje - iesfoggel - iisfügel - ijsvink - sluiswachter en waterspecht (ondanks mijn myopie, had ik een sterke loep nodig om die namen te kunnen lezen.) Op de achterkant staat nog een 12-regelig, niet-rijmend, vers. Dat vers vind ik lelijk, niet omdat mijn naam daarin zonder hoofdletter wordt geschreven, maar omdat het vogeltje als een monsterlijk roofdier wordt afgeschilderd. Uit de tekst van het vers wordt echter duidelijk, waarom cobaltblauw en oranje de overheersende kleuren zijn op het biljet. Aan de voorkant heeft de ontwerper J.T.G. Drupsteen 10 'druppels' getekend, tussen het rad met 12 tanden en het rijtje met de 9 alternatieve namen voor het ijsvogeltje. Aan de smalle kanten van het biljet ziet u telkens 5 oranje driehoekjes; samen dus 10 aan elke kant. De 10 zuilen op de achterkant benadrukken eveneens de geldswaarde. Bekijk het biljet eens in UV-licht. U krijgt dan iets heel bijzonders te zien.

DE ZWARTE KRAAI

Over vogels zijn zeer veel boeken geschreven. De Zwarte Kraai vind ik een bijzondere vogel. De Zwarte Kraai behoort tot de kraaiachtigen, zoals de Kauw, de Roek, de Ekster, de Vlaamse Gaai, enz. Het gedrag van vogels wordt vaak geromantiseerd. Liever doe ik zelf waarnemingen aan vogels. In dichte bossen zitten vaak grote groepen kraaien. In de bomen langs de Mauritssingel zijn de groepen wat kleiner. Nog kleiner zijn de groepen langs een snelweg zonder bomen. (2 of 4 vogels, zelden 3 of meer dan 4.) Nog zeldzamer is de vogel te zien of te horen in onze achtertuinen; (kauwtjes zijn er veel meer) De roep van de Zwarte Kraai is 'Kra', meestal 4 x herhaald (in zuidelijk Europa vaker). Er is geen verschil in toonhoogte tussen de verschillende 'kreten'. In onze noordelijke provincies klinkt zijn geluid wat benepener; ('wie op reis gaat, moet eerst een ei eet'n en de voet'n wass'n).

In Limburg klinkt zijn roep nog wat voller (lagere toon). De enige Zwarte Kraai die ik hier een enkele keer te zien krijg, is altijd hetzelfde exemplaar.

Hij zit dan altijd op het bovenste topje van de TV-antenne op het dak van één van mijn achterburen.

Hij begeeft zich nooit tussen kauwtjes, die zijn hem zichtbaar te min.

De Zwarte Kraai vind ik voornamelijk, zelfbewust en uniek in zijn soort. (De engelsman zegt van elke vogel: "it's not an animal, it's a bird!")

MERKWAARDIGE PRODUCTEN

Spelend met mijn 'zakjapanner', ontdekte ik onderstaande merkwaardige producten:

$$\begin{aligned} 1 \times 142857 &= 142857 \\ 2 \times 142857 &= 285714 \\ 3 \times 142857 &= 428571 \\ 4 \times 142857 &= 571428 \\ 5 \times 142857 &= 714285 \\ 6 \times 142857 &= 857142 \\ 7 \times 142857 &= 999999 \end{aligned}$$

De producten (behalve het laatste) bestaan uit telkens dezelfde cijfers. De volgorde van deze cijfers is altijd dezelfde: na cyclische verwisseling. Bijvoorbeeld: plaats de "7" in 142857 voor de "1", dan ontstaat 714285 (= 5×142857).

Behalve de getallen 142857 t/m 857142 zijn er nog 714 getallen met diezelfde 6 verschillende cijfers. Dit aantal kunt u uit het hoofd narekenen. Daarom laat ik het bewijs hier achterwege.

"HERRIJZEND NEDERLAND"

Voor de Duitse bezetter moest iedere Nederlander zijn radio inleveren. Direct na de bevrijding van mijn geboorteplaats Maastricht, kwam mijn vader op de proppen met onze radio, die hij jarenlang verstopt had voor de Duitsers.

Na de bevrijding van het zuiden van ons land, was al spoedig de zender 'Herrijzend Nederland' in de lucht. Omstreeks die tijd kwam prins Bernhard terug in ons land. Zijn eerste woorden voor de nieuwe radiozender kan ik nog steeds niet vergeten: "Ieck bien blaai, dat ieck wieder ien Hollaand bien."

DE MAANDEN VAN ONS JAAR

Waar komen hun namen vandaan? Een aantal lezeressen heeft mij gevraagd, hierover eens iets in de Emmakroniek te schrijven. Ik begin met september t/m december. Lat. Septem = 7, octo = 8, novem = 9 en decem = 10.

Bij de Romeinen was dus september de 7de maand en oktober, november en december de 8ste, 9de en 10de maand van hun jaar. Hun 1ste maand was dus

maart. Zij noemden deze maand Martius, naar de bloedrode planeet Mars; dit was hun oorlogsgod. Zij voerden opnieuw oorlog direct na de winter; (zij gingen dan 'op Mars').

April heette Aprilis (Gr. Aphrodite). Mei heette Maius, een Romeinse god ("hij die toename brengt")

Juni heette Iunius, genoemd naar Juno, de zuster en gemalin van Jupiter. Juli was de 5de maand en heette daarom Quintilis, later Julius (keizer). De 6de maand, augustus, heette eerst Sextilis. Sinds 9 v. Chr. heeft deze maand evenveel dagen (31) als juli, want Augustus wilde niet onderdoen voor Julius.

(Fr. augmenter = verhogen)

De maand voorafgaand aan Martius, was hun laatste maand en kreeg de naam Februarius. Deze laatste maand achtte men geschikt om alle ziekten uit je lichaam en geest te verdrijven. Een flinke koorts kon hierbij helpen. Daar komt de naam Februarius vandaan: koorts = Lat. Febris, Eng. fever, Duits Fieber, Fr. fièvre.

Als laatste maand was Februarius geschikt als schrikkelmaand.

De Juliaanse kalender (153 v. Chr.) degradeerde Martius tot 3de maand en de eerste maand kreeg de naam Ianuarius, vermoedelijk afgeleid van Lat. Ianitor = portier, of van Lat. Ianua = huisdeur (om het nieuwe jaar te openen).

N.B. De astrologische dierenriem begint nog altijd in maart (Ram).

EEN MERKWAARDIG INSECT

Voor mij is dat de Bidsprinkhaan (Mantis religiosa). De Engelse naam is 'praying mantis' (Lat. Manticinari = voorspellen). Bij het woord 'mantis' moet ik denken aan 'mantis', dat is bij logaritmen het deel achter de komma. Zo is $^{10} \log 20 = 1,30103\dots$

(voor wiskundigen is $^e \log 20 = 2,99573\dots$), waarvan 30103... (of 99573...) de mantisse wordt genoemd; het cijfer voor de komma heet 'wijzer'.

Tijdens het paren wordt het mannetje door het vrouwtje opgegeten. Nadat het bovenlichaam is verorberd, gaat het onderlichaam (van het mannetje) nog vrolijk door met paren.

De TV-zender Discovery Channel vertoonde hiervan duidelijke beelden. Niet leuk om naar te kijken, maar wel leerzaam.

HOE LANG IS 1 METER ?

De aarde werd als zuiver bolvormig verondersteld. De afstand tussen equator en noordpool langs een meridiaan werd volgens afspraak gesteld op exact 10.000 km. Langs het traject Duinkerken-Parijs-Barcelona werden metingen verricht. Metingen en berekeningen duurden enkele jaren. Naar mijn mening is al deze moeite overbodig geweest.

Men had net zo goed de lengte van de meter gelijk kunnen maken aan de afstand tussen de neus van Henry I (1068-1135) en de duim van zijn uitgestrekte arm (ongeveer 1 yard).

Ons A4'tje zou wat kleiner uitvallen.; de afmetingen zouden echter nog steeds 29,7 cm x 21,0 cm zijn. Onze huizen zouden niet kleiner zijn dan nu. Een liter melk zou eerder op zijn. Ons land (3,4 mln ha) zou dan 4,1 mln ha groot zijn, bij dezelfde absolute grootte. In 1960 werd de lengte van de huidige meter gebaseerd op de golflengte van een zekere straling van het edelgas Krypton. De nauwkeurigheid was 1 op 20 tot 100 miljoen.

Na 1960 is gezocht naar nog nauwkeuriger methoden om de lengte van de meter volgens afspraak vast te leggen.

TV-GELUID VIA OORTELEFOON OF VIA 'BOXEN'

Wie met het geluid uit de TV niemand wil storen, kan kiezen voor een programma met ondertitels of een oortelefoon gebruiken. Draadloze oortelefoons met FM-ontvangst zijn het handigst.

Bij gebruik van dit type oortelefoon heb ik geconstateerd, dat het geluid dan klinkt alsof het echt uit de TV komt en niet vlak bij je oren wordt geproduceerd. Dat verbaast mij. (Kwestie van suggestie?)

Ook stereogeluid komt beter over, hoewel het zgn. 'stereo'-effect eigenlijk vaak alleen maar dubbel-mono is; met oortelefoon hoor je dan het ene instrument uitsluitend links en het andere uitsluitend rechts. Dat is eigenlijk geen stereo. Het linker instrument moet in het linkeroor duidelijk hoorbaar zijn, maar moet in het rechteroor zwakker klinken. Iets dergelijks geldt voor het rechter instrument.

Wie via 2 'boxen' stereo-geluid wil horen, moet de beste afstand tussen 2 'boxen' experimenteel bepalen en moet de speakers nauwkeurig richten naar de plek waar men het stereo-geluid wil beluisteren. Dat is nogal bewerkelijk.

Vaak ben je verplicht bij een geluidsinstallatie tegelijk 2 'boxen' aan te schaffen. Losse 'boxen' voor mono-weergave zijn haast nergens te koop. Het woord 'luidspreker' is bij de meeste mensen wel bekend, maar het is indertijd door een 'slimme' jongen vervangen door 'geluidswedgever', want je kon er immers niet alleen spraak, maar ook muziek mee weergeven. Dit te lange woord werd later vervangen door 'box'.

LEIDERDORP IN VROEGER DAGEN

De laatste woning in de Emmastraat kwam gereed in maart 1960. Tijdens de bouw kon je een beetje sjoemelen met bouwvakkers; je kon b.v. vragen om extra stopcontacten (= wandcontactdozen).

Zij mochten daar geen geld voor vragen. In de keuken was vlak bij de buitendeur onder het aanrecht een koelkastje ingebouwd. Er zat een doorgeefluik tussen keuken en zitkamer. (Dat heb ik nog steeds). De prijzen van de woningen lagen tussen F 25.000,- en F 30.000,-. Het waren premiewoningen. De premie (F 1.000,-, ongeveer 4%) kreeg je terug, als het volume van de woning niet boven een aantal m³ uitkwam. (Vandaar die schotten op de 2de verdieping?).

De schoorsteen met echte Noorse Lei en de wenteltrap, waren voor de bouwer een verkoopargument. De schuur had een voorziening voor het opslaan van steenkool, later voor olie.

In de achtertuin lag nog geen tegelpad naar de brandgang. De voortuintjes waren allemaal hetzelfde en werden door de gemeente aangelegd en onderhouden voor F 30,- per jaar. Zo hier en daar zijn nog restanten te zien van die eerste aanleg. Voor 24 woningen waren 22 parkeerhavens beschikbaar, maar er woonden 2 havenloodsen in de Emmastraat.

Tegen betaling van een maandelijks bedrag konden wij beschikken over 'radiodistributie' later 'draadomroep' genoemd. In de muur zat een contactdoos, waar je een speaker op kon aansluiten om 4 verschillende zenders storingvrij te kunnen ontvangen. De draadomroep verdween en er verschenen FM-antennes in de Emmastraat. De kabel maakte deze voorziening weer overbodig. Ook TV-masten verdwenen (bijna allemaal).

Aan beide rechterkanten van de Hoogmadeseweg stond toen een bordje met het opschrift:

'voetgangers links lopen, veilig lopen'.

Leiderdorp had een echte lantaarnopsteker! Hij heette Klaas en liep op klompen. Hij controleerde de straatverlichting en is een paar maal bij mij thuis geweest i.v.m. storing in mijn FM-radio-ontvangst. Volgens hem was de lichtsterkte van de straatverlichting in de Emmastraat kleiner dan die in de drie omliggende straten. Dat is nu nog zo.

Met vrolijke groeten,

VOORN VAN BIELANDT

Michaël Voorn
Emmastraat 4
2351 HB LEIDERDORP
071-5895506